

Да си спомним за Роналд Рейгън

Дейвид Боуз*

Роналд Рейгън беше най-красноречивият защитник на ограничената държавна намеса на нашето време. През 25-те години на неуморно “развяване на знамето не с бледи пастели, а с ярки цветове” на политическите принципи той успя да промени нагласата на мненията както в Съединените щати, така и по целия свят.

От първото си появяване на националната политическа сцена през 1964 г. той защитаваше ценностите, които представи в телевизионната си реч точно преди изборите:

“Идеята, че правителството е задължено на хората, че то няма друг източник на власт, е все още най-новата, най-уникалната идея в цялата дълга история на отношенията между хората. Това е основният проблем на тези избори: дали вярваме във възможностите си за самоуправление или се отричаме от Американската революция и признаваме, че малобройният политически елит в далечната столица може да планира живота ни по-добре от самите нас.

На вас и на мен ни се казва, че трябва да изберем между лявото или дясното, но аз предполагам, че няма такова нещо като ляво или дясно. Има само горе и долу. Нагоре – към отколешната мечта за максимална индивидуална свобода съчетана с ред - или надолу – към незначителността на отделния човек при тоталитаризма. Независимо от искреността и човеколюбивите им мотиви, онези, които биха пожертвали свободата си в замяна на сигурността, са поели по този път надолу. Плутарх предупреждава, че “истинският разрушител на свободата на хората е този, който пропагандира дарения, награди и помощи”.

Бащите-основатели знаеха, че едно правителство не може да контролира икономиката без да контролира хората. И те знаеха, че когато правителството реши да го направи, то трябва да използва принуда и насилие, за да постигне тази своя цел.”

Бидейки либерал, който променя възгледите си надясно, той може би трябва да бъде наречен първият неоконсерватор. С изключението, че той беше либерален антикомунист, а не комунист каквито са първоначалните неоконсерватори. И неговият консерватизъм включваше намаляване на намесата на правителството, а не използването на по-голяма намеса за консервативни цели. Днес този вид консерватизъм в управлението ни липсва.

В първото си встъпително обръщение той заявява:

“При настоящата криза правителството не е решението на проблема, проблемът е самото то.

Моето намерение е да обуздам размера и влиянието на федералните власти и да потърся разбиране за разликата между властта, дадена на федералното правителство и тази, запазена за отделните щати или за хората. Всички се нуждаем от напомнянето, че не федералното правителство е създадо отделните щати, а отделните щати са създали федералното правителство.”

Действията му като управляващ не винаги отговаряха на обещанията му. Правителствените разходи продължиха да растат, имаше недостатъчно делегиране на

* Дейвид Боуз е изпълнителен вицепрезидент на Cato Institute и автор на книгата “Либертарианството: наръчник за начинаещи”. Той участва в кампанията на Рейгън през 1976 г.

властта към щатите и разходите вследствие на федералните регулации продължиха да нарастват. Вместо да закрие две министерства (на образованието и на енергетиката), както беше обещал, той създаде едно ново (на ветераните). На него се дължи властването на Джордж Х. У. Буш и Джордж У. Буш, въпреки че никой от двамата не споделя отдадеността му към свободата и ограниченото правителство.

Въпреки това, след като наследи един президент, който ни накара да вярваме, че нацията ни е неразположена, той възкреси духа ни и вярата ни в свободното предприемачество. Той намали рязко пределните данъчни ставки и съживи слабата ни икономика. Заедно с Маргарет Тачър той символизираше и стимулираше подновения ентузиазъм за предприемачество и свободни пазари. В своето второ встъпително слово, той повтори думите си отпреди 20 години:

“През 1980 г. ние знаехме, че е настъпило времето да възстановим вярата си, да се борим докрай с всичките си сили за индивидуална свобода, съчетана с порядъчно общество. Ние вярвахме и тогава, вярваме и сега, че няма граници за растежа и за човешкия прогрес, когато мъжете и жените са свободни да следват мечтите си.”

Рейгън беше считан за социален консерватор и често говори за “нашите ценности като вярата, семейството, работата и общността”. Но той рядко се опитваше да използва правителството, за да наложи тези ценности. През 1978 г. той се изказа срещу антигей инициативата в Калифорния. Робърт Кайзер от вестник *Washington Post*, който отбелязва, че семейство Рейгън са първите домакини в Белия дом на гей-двойка, го нарича през 1984 г. “либерал и в килера”.

По-голямата част от времето, през което Рейгън е президент, е доминирано от Студената война и продължителната битка срещу комунизма. В реч от 1983 г. той шокира дърдорещите класи като казва истината за Съветския съюз:

“Да се помолим за спасението на всички, които живеят в мрака на тоталитаризма, да се молим те да открият радостта от познаването на Бога. Но докато го направят, трябва да знаем, че докато възхваляват върховната власт на държавата, декларират всемогъщество над индивидуалния човек и предсказват евентуалното си господство над всички хора по планетата Земя, те са фокусът на злото в съвременния свят....

Аз вярвам, че комунизмът е още една тъжна, странна глава в човешката история, чиито последни страници се пишат дори в момента....

Призовавам ви да се пазите от изкушението на гордостта – безгрижно да се поставите над тези неща и да определите двете страни като еднакво погрешни, да пренебрегнете историческите факти и агресивните импулси на империята на злото”.

Може да се спори за целесъобразността на определени инициативи във външната му политика, но със сигурност е добре да си честен за природата на тоталитарния комунизъм. Думите му обявиха край на “моралната еквивалентност” и решителност да използва висок морал в битката с комунизма и вдъхновиха хората зад Желязната завеса да повярват, че наистина могат да приключат с “тъжната, странна глава в човешката история”, която бяха принудени да преживеят.

Когато последните страници на книгата наистина започнаха да се разгръщат, Рейгън отиде в Берлин и може би в най-известните си думи предизвика съветския лидер Михаил Горбачов:

“Генерален секретар Горбачов, ако търсите мир, ако искате просперитет за Съветския съюз и Западна Европа, ако искате либерализация: елате тук при тази врата! Господин Горбачов, отворете тази врата! Господин Горбачов, съборете тази стена!”

Година по-късно Рейгън посети Горбачов в Москва. След като му беше позволено да говори пред студентите от Московския държавен университет, той изнесе брилянтна реч за природата на свободното общество:

“Изследователите на съвременната ера са предприемачите, хората с визия, с кураж да поемат рискове и достатъчна вяра да се изправят пред неизвестното. Тези предприемачи и малките им предприятия са отговорни за почти целия икономически растеж в Съединените щати. Те са основните двигатели на технологичната революция. Всъщност една от най-големите компютърни фирми в Съединените щати е създадена от двама колежани - не по-възрастни от вас, в гараж зад дома им....

Ние сме свидетели на мощта на икономическата свобода, простираща се по света, и места като Република Корея, Сингапур и Тайван прескочиха в технологичната ера, спирайки се за малко в индустриалната епоха по пътя си. Политиката на ниски данъци на подконтинента означава, че през някои години Индия е нетен износител на храни. Може би най-вълнуващи са ветровете на промяната, които духат над Народна република Китай, където една четвърт от световното население в момента опитва за пръв път икономическата свобода....

Влезте в някоя класна стая и ще видите как на децата се преподава Декларацията за независимостта, че те са надарени от Създателя им с определени неотчуждаеми права, сред които са правото на живот, свобода и преследване на щастие, които никое правителство не може справедливо да отрече, гаранциите в Конституцията им за свободата на словото, свободата на сдружаването и свободата на религията....

Но свободата е нещо повече от това: Свободата е правото да задаваш въпроси и да променяш установения начин за правене на нещо. Тя е продължаващата революция на пазара. Тя е разбирането, което ни позволява да осъзнаем недостатъците и да потърсим решенията за тях. Тя е свободата да представиш идея, над която са се надсмели експертите и да гледаш как тя получава подкрепа сред хората. Тя е правото да постоиш, да мечтаеш, да следваш мечтата си или да останеш верен на себе си, дори да си единственият, който се съмнява.

Свободата е разбирането, че никой отделен човек, никоя отделна власт няма монопол над истината, а всеки индивидуален живот е безкрайно ценен.”

Роналд Рейгън често казваше, че “самото сърце и същност на консерватизма е либертарианството”. Аз го чух да казва това в университета Вандербилт през 1975 г., когато имах честта да вечерям с него преди речта му и да получа подпис върху бюлетина ми “Гласувайте за Рейгън”. Тези дни бих го казал по малко по-различен начин: най-добрият аспект от американския консерватизъм е отдадеността му за защита на индивидуалната свобода, обявена в Декларацията за независимостта и гарантирана в Конституцията. Роналд Рейгън говори за това направление от консерватизма. Това е консерватизмът, който много ни липсва при днешния президент и днешната Републиканска партия.